

Sygn. akt III CSK 73/17

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku L.I.

przy uczestnictwie Gminy M.

o zasiedzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 marca 2019 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 20 października 2016 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1) oddała skargę kasacyjną,**
- 2) oddała wniosek uczestniczki o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni L.H.I., ostatecznie sprecyzowanym żądaniem wniosku, wniosła o stwierdzenie, że nabyła przez zasiedzenie własność nieruchomości o powierzchni 0,0122 ha, położonej w M., stanowiącej część działki nr ew. 1078/3 (oznaczonej w projekcie podziału numerem 1078/4), dla której jest prowadzona księga wieczysta KW nr [...]– z dniem 1 października 2005 r.

Postanowieniem z dnia 4 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy w M. uwzględnił wniosek. Ustalił, że wnioskodawczyni nabyła własność nieruchomości położonej u zbiegu ulic P. i Z., stanowiącej działkę nr ew. 1079/1, z dniem 4 listopada 1971 r. na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Wcześniej posiadaczem tego gruntu był jej dziadek A.F.. Wniosek o zasiedzenie dotyczy części sąsiedniej działki nr ew. 1078/3, położonej w pasie drogowym ulicy P., będącej drogą lokalną miejską. Wchodzi ona w skład nieruchomości dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr [...]. Jej właścicielem był Skarb Państwa, obecnie na podstawie komunalizacji jest nim Gmina M.. Jezdnia ulicy P. była utwardzona do 1990 r. kamieniem, obecnie asfaltem. Reszta pasa drogowego jest porośnięta trawą, nie ma wydzielonych chodników i utwardzonego pobocza. Niektórzy posiadacze sąsiednich nieruchomości zajęli go w częściach przylegających do swoich działek, wydzielając zawłaszczony teren ogrodzeniami, które nie przebiegają w linii prostej. Ogrodzenie nieruchomości wnioskodawczyni jest oddalone od jezdni o 1,8 do 2 m, ogrodzenie sąsiedniej działki o 4,9 m, a w odniesieniu do działki wnioskodawczyni cofnięte o 2,6 m w głąb. Przesunięcia oraz urządzenia wjazdu dokonał kilkadziesiąt lat temu ówczesny posiadacz A.F.. Zajęty teren jest obecnie funkcjonalnie połączony z nieruchomością wnioskodawczyni. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że jedynie Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego mogą być właścicielami gruntów zajętych pod drogi publiczne, zatem są one wyłączone z obrotu prawnego. Uznał jednak, że zakaz ten nie dotyczy pasa drogowego przyległego do drogi publicznej, który może być przedmiotem zasiedzenia także na

rzecz innych osób. Przyjął, że istotny jest realny aspekt infrastrukturalny, a nie zamierzenie planistyczne. Oceniał, że przesłanki zasiedzenia zostały spełnione, gdyż wnioskodawczyni była posiadaczem samoistnym w złej wierze tak wydzielonej części nieruchomości co najmniej od dnia 4 listopada 1971 r. Sąd stwierdził, uwzględniając zakaz zasiadywania nieruchomości państwowych i dopuszczalność zaliczenia posiadania sprzed 1 października 1990 r. w zakresie skracającym termin zasiedzenia o połowę (art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny Dz.U. Nr 55, poz. 321), że wnioskodawczyni nabyła własność z dniem 1 października 2005 r.

Sąd Okręgowy w K., uwzględniając apelację uczestniczki Gminy M., postanowieniem z dnia 20 października 2016 r. zmienił zaskarżone postanowienie i wnioski oddalił. Sąd uzupełnił podstawę faktyczną rozstrzygnięcia i opierając się na przedstawionych dokumentach ustalił, że już w planie parcel budowlanych rozparcelowanego majątku państwowego W., sporządzonym przez mierniczego w 1946 r., wydzielono pas 12 m oznaczając go jako „ulica własność państwowa”, w zbiorze dokumentów znajduje się zaświadczenie z dnia 14 stycznia 1959 r. stwierdzające, że rejestr pomiarowy rozparcelowanych części majątku pod poz. 106 wskazuje działkę 311, o powierzchni 1.23.89, oznaczoną „ul. P.”. Z pisma Zastępcy Naczelnika Gminy M. z dnia 20 czerwca 1977 r. i załączonego wyrysu mapy wynika, że działka nr 1078/3 była wpisana w rejestrze gruntów jako „ul. P.”. Uchwałą Rady Narodowej Miasta i Gminy w M. z dnia 30 stycznia 1987 r., nr [...] wyrażono pozytywną opinię dotyczącą umieszczenia m.in. ul. P. w wykazie dróg lokalnych miejskich. Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w K. z dnia 25 maja 1987 r., nr [...] zaliczono ul. P., na podstawie art. 7 pkt 1 i 2 ustawy o drogach publicznych z 1985 r., do kategorii dróg lokalnych miejskich. W ewidencji gruntów i księdze wieczystej nieruchomość obejmująca działkę nr ew. 1078/3 jest oznaczona jako „ulica”. Zdaniem Sądu zawłaszczona część tej nieruchomości była, już w chwili objęcia w posiadanie przez dziadka wnioskodawczyni A.F., prawnie przeznaczona i faktycznie wykorzystywana jako droga. Zauważył, że w tym czasie obowiązywała ustawa o drogach publicznych z 1962 r., stwierdzająca, że z drogi publicznej mogą korzystać, zgodnie z przeznaczeniem, wszyscy na równych prawach (art. 1), definiująca pas drogowy jako pas gruntu zajęty pod drogę publiczną wraz z jej

częściami składowymi i przynależnościami (art. 2), wskazująca, że w pasie drogowym mogą znajdować się tylko budynki i urządzenia związane z utrzymaniem dróg oraz z obsługą ruchu drogowego. Oznaczało to, że nieruchomości będąca drogą publiczną była wówczas wyłączona spod zasiedzenia. Zmiana definicji pojęć „droga” i „pas drogowy” w art. 4 ustawy o drogach publicznych z 1985 r. została wprowadzona dopiero w 2003 r., oraz nowy art. 2a dodany z dniem 1 stycznia 1999 r. na podstawie ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. nie wywołały skutku wstecznego. Sąd Okręgowy stwierdził, że zajęcie części nieruchomości stanowiącej drogę i pozbawienie innych osób możliwości korzystania nie pozbawiły jej charakteru dobra wyłączonego z obrotu i nie mogły doprowadzić do zasiedzenia. Z tych przyczyn uznał za błędną wykładnię art. 172 k.c. w zw. z art. 2a i art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, dokonaną przez Sąd pierwszej instancji.

Wnioskodawczyni złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w całości, wnosząc o (1) uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania, ewentualnie o (2) uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu Rejonowego w M. i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w M. do ponownego rozpoznania, ewentualnie o (3) uchylenie i zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez orzeczenie o oddaleniu apelacji uczestniczki i „utrzymanie postanowienia Sądu Rejonowego w M. w mocy”, ewentualnie o (4) uchylenie oraz zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez orzeczenie o zmianie postanowienia Sądu Rejonowego w M. i stwierdzenie, że wnioskodawczyni nabyła własność przedmiotowej nieruchomości przez zasiedzenie z dniem 1 października 2015 r. Skarga kasacyjna, oparta na obu podstawach kasacyjnych (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), wskazuje na naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 172 § 2 oraz art. 3 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, art. 172 § 1 w zw. z art. 2a ust. 2 i art. 4 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych poprzez niezastosowanie, mimo że były one korzystniejsze dla wnioskodawczyni oraz art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną poprzez niewłaściwą wykładnię i zastosowanie - wyrażające się w błędnym przyjęciu, że dla oceny dopuszczalności

zasiedzenia nie można zastosować ustawy o drogach publicznych z 1985 r., gdyż nie obowiązywała ona w momencie zawłaszczenia gruntu, art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 1, art. 2 ust. 1, art. 18 ust. 1 i 2 oraz art. 23 ustawy z dnia 29 marca 1962 r. o drogach publicznych poprzez niewłaściwą wykładnię i zastosowanie oraz art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z 1985 r. o drogach publicznych poprzez pominięcie – wyrażające się w przyjęciu, że od chwili wejścia w życie ustawy z 1985 r. nie można jej stosować, choć nieprzerwane posiadanie samoistne wnioskodawczynie i tak doprowadziłoby do zasiedzenia z dniem 1 października 2015 r. W ramach uchybienia przepisom postępowania skarga powołała art. 610 § 1 i 2 w zw. z art. 670 i art. 677 § 1 oraz art. 316 § w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie rozpoznania z urzędu możliwości stwierdzenia zasiedzenia z inną datą niż podana przez wnioskodawczynię, art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez zaakceptowanie ustaleń Sądu pierwszej instancji w całości a jednocześnie dokonanie nowego uzupełniającego ustalenia, tj. że pas drogowy był przeznaczony na drogę nie tylko w planach ale i faktycznie, art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez nie wyjaśnienie przyczyn, dla których Sąd odwoławczy przyjął, że pas gruntu objęty wnioskiem o zasiedzenie był faktycznie przeznaczony na cele drogowe.

Sąd Najwyższy zważył:

Punktem wyjścia wielowariantowych wniosków skargi kasacyjnej i podstaw jest twierdzenie, że dopuszczalne było zasiedzenie nieruchomości stanowiącej część pasa drogowego, zawłaszczonego przez wnioskodawczynię lub jej poprzednika prawnego w zakresie posiadania samoistnego, w jakimkolwiek terminie wchodzącym w rachubę, przy czym wnioskodawczynie po raz pierwszy oznaczyła nową datę rozpoczęcia jego biegu jako 1 października 1985 r., tj. datę wejścia w życie ustawy z dnia 1 marca 1985 r. o drogach publicznych podnosząc, że zmiana stanu prawnego, wynikająca z wejścia w życie art. 2a ustawy, umożliwiająca jej zdaniem zasiedzenie innych części pasa drogowego jak „droga”, powinna być uwzględniana ze skutkiem wstecznym. Uprzednio wskazywała, że termin zasiedzenia powinien być liczony od dnia 1 października 1990 r. i skrócony o połowę z zaliczeniem wcześniejszego posiadania samoistnego, wykonywanego co najmniej od dnia 4 listopada 1971 r., w oparciu o art. 10 ustawy

z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321), a w nie popieranym ostatecznie żądaniu wniosku, że od dnia 31 października 1973 r., tj. daty wydania aktu własności ziemi na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Twierdzenie, że sądu nie wiąże wskazana przez strony data nabycia prawa przez zasiedzenie, jest trafne. Judykatura zgodnie przyjmuje, że o ile Sąd nie może stwierdzić zasiedzenia na rzecz osoby nie objętej żądaniem wniosku lub wskazanej przez uczestników postępowania (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2015 r., III CZP 112/14, OSNC 2015, nr 11, poz. 127, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r., III CZP 49/17, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 71), o tyle nie wiąże go wskazanie daty przejścia prawa własności w wyniku zasiedzenia. Oznaczenie w postanowieniu daty zasiedzenia jest wynikiem samodzielnej oceny sądu, który dokonuje jej z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2018 r., III CZP 1/18, Biul. SN 2018, nr 10, poz. 5, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1968 r., III CRN 257/68, OSPiKA 1970, nr 1, poz. 5, z dnia 28 kwietnia 1999 r., I CKU 105/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 197). W postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia obowiązuje także zasada aktualności, nakazująca Sądowi uwzględnianie ewentualnego upływu terminu w toku postępowania do chwili wydania orzeczenia (art. 316 § w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.). Niemniej wskazany obowiązek Sądu zaktualizowałby się wyłącznie wtedy, gdyby zasiedzenie nieruchomości objętej wnioskiem było prawnie dopuszczalne. W tym zaś zakresie w rachubę wchodzi zarówno zakazy dotyczące dróg publicznych jak i własności państwowej.

Piśmiennictwo i orzecznictwo dopuszczają kategorię rzeczy wyłączonych spod obrotu (*rei extra commercium*), a tym samym nie mogących być przedmiotem zasiedzenia w ogóle lub przez oznaczone podmioty. Wskazuje się jednak, że skoro zasiedzenie jest instytucją ustawową, to jego niedopuszczalność także powinna mieć taką podstawę, przywołując zakaz wprowadzony wprost w odniesieniu do nieruchomości państwowych (uchylony art. 177 k.c.), a obecnie z pewnymi wyłączeniami do nieruchomości rolnych (art. 172 § 3 k.c.). Pośrednio wyłączenie wywodzone jest z istoty konstrukcji prawnych. I tak art. 47 § 1 k.c. stwierdzający, że część składowa rzeczy nie może być odrębnym przedmiotem

własności stanowi podstawę powszechnie akceptowanego wniosku, że nie może być ona również przedmiotem samodzielnego zasiedzenia. W zasadzie zgodzono się do niedopuszczalności zasiedzenia dróg (różnie wykładając powyższe pojęcie), mimo braku jednoznacznej normatywnej regulacji w kodeksie cywilnym, ustawie z dnia 29 marca 1962 r. o drogach publicznych (Dz.U. Nr 20, poz. 90 ze zm.), dalej jako: „udp62” oraz ustawie z dnia 21 marca 1985 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2068 ze zm.), dalej jako: „udp85”. Stanowisko to wywodzono z ustawowej gwarancji powszechnego dostępu do dróg publicznych, z pewnymi ograniczeniami dostępności ze względów technicznych (art. 1 udp85, a poprzednio art. 1 udp62), nakazującej traktować „drogi” jako tzw. dobra publiczne. Wskazywano, że z tak oznaczonym celem użyteczności publicznej musi być związane prawo rzeczowe do nieruchomości, na której droga jest urządzona (*res publico usuidestinatae*). Wyjaśniono, że zakaz obrotu nieruchomościami, będących drogami, wynika pośrednio z przepisu ograniczającego krąg podmiotów, którym przysługuje ich prawo własności. Niemniej powszechnie akceptowano ich wyłączenie z obrotu mimo, że przepis stwierdzający wprost, że drogi krajowe stanowią własność Skarbu Państwa, a drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne stanowią własność właściwego samorządu województwa, powiatu lub gminy wprowadzono dopiero z dniem 1 stycznia 1999 r. jako art. 2a w udp85 (art. 52 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa – Dz.U. Nr 106 poz. 668 ze zm.). Zmianie tej towarzyszył przepis art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 133, poz. 872) stanowiący, że nieruchomości pozostające w dniu 31 grudnia 1998 r. we władaniu Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, nie stanowiące ich własności, a zajęte pod drogi publiczne, z dniem 1 stycznia 1999 r. stają się z mocy prawa własnością Skarbu Państwa lub właściwych jednostek samorządu terytorialnego za odszkodowaniem, zatem mający charakter wywłaszczeniowy. Orzecznictwo sądów administracyjnych, które stanęło wobec konieczności określenia granic nieruchomości, które przeszły na własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego wypracowało w związku z tym pojęcie granic przestrzennych pasa drogowego

stwierdzając, że wyznaczają je linie graniczne gruntu oraz przestrzeń nad tym gruntem i pod nim. Zbieżność czasowa i przedmiotowa powołanych regulacji jednoznacznie wskazuje na cel ustawodawcy polegający na uporządkowaniu stanu prawnego. Art. 2a u.d.p.85 był wykładany dwojako z jednej strony jako zakaz nadawania od 1 stycznia 1999 r., nawet faktycznie urządzonej i wykorzystywanej drodze znajdującej się na gruncie prywatnym statusu drogi publicznej, z drugiej – podstawę przypisania własności oznaczonych kategorii dróg właściwym podmiotom. W braku przepisu przejściowego nie można mu nadać mocy wstecznej, co oznacza, że ma zastosowanie do dróg nowopowstających, w odniesieniu do których nabycie własności nieruchomości winno poprzedzać czynności zmierzające do zaliczenia danej drogi do kategorii dróg publicznych. Orzecznictwo rozszerzająco zinterpretowało ten przepis jako wprowadzenie generalnego zakazu zasiedzenia dróg publicznych, odnoszącego się także do dróg już wcześniej utworzonych „faktycznie i prawnie” (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 293/11, OSNC 2012, nr 9, poz. 104, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2014 r., IV CSK 556/13, nie publ.). Przyjęto, że wyłączenie ma charakter bezwzględny, zatem możliwe jest posiadanie takiej nieruchomości tylko w zakresie innego prawa, a nie posiadanie samoistne prowadzące do nabycia własności przez zasiedzenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 1963 r., I CR 151/63, OSNC 1964 nr 9, poz. 177, z dnia 3 września 1980 r., IV CR 202/80, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2014 r., II CSK 491/13, nie publ.). Część judykatów opowiada się jednak za przyjęciem, że jeżeli na danej nieruchomości, mimo wyodrębnienia jej jako drogi i wpisania w ewidencji, faktycznie ani prawnie w rozumieniu ustawy o drogach publicznych droga nie została utworzona to możliwe jest posiadanie samoistne i odpowiednio nabycie przez zasiedzenie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2002 r., III CRN 11/01, OSNAPUS 2002 nr 21, poz. 513, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 293/11, OSNC 2012 nr 9, poz. 104, z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 103/13, z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CSK 514/12, OSNC 2012 nr 12, poz. 143, z dnia 22 maja 2014 r., IV CSK 556/13, nie publ.). Pośredni pogląd dopuszcza posiadanie samoistne nieruchomości przeznaczonej pod drogę

publiczną, ale wyłącza możliwość jej nabycia poprzez zasiedzenie, w szczególności w zakresie pasa drogowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 1963 r., I CR 151/63, OSNC 1964 nr 9, poz. 177, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2010 r., IV CSK 40/10, OSP 2011, nr 5, poz. 58, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2014 r., II CSK 491/13, nie publ.). Wskazano, że droga powstała niezgodnie z właściwym reżimem prawnym, mimo wykorzystywania zgodnie z przeznaczeniem, nie podlega zasiedzeniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2015 r., III CSK196/14, nie publ.). Dopuszczono zasiedzenie w szczególnym wypadku, gdy posiadaczem samoistnym była gmina, a termin zasiedzenia upłynął w okresie poprzedzającym uzyskanie statusu drogi gminnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2016 r., I CSK 179/15, OSNC-ZD 2018, nr 1, poz. 1) oraz w odniesieniu do dróg wewnętrznych, niezaliczonych do żadnej kategorii dróg publicznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2012 r., IV CSK 94/12, nie publ.).

Sporną kwestią był zawsze, wobec rozbieżnej interpretacji pojęcia „droga”, zakres przedmiotowy wyłączenia spod zasiedzenia. Art. 18 u.d.p.62 definiował jedynie „pas drogowy” jako pas gruntu zajęty pod drogę publiczną wraz z jej częściami składowymi i przynależnościami, jak jezdnie, drogi, mosty, wiadukty i przepusty znajdujące się w ciągu drogi, pobocza, skarpy i urządzenia odwadniające, zadrzewienia, drogi letnie, chodniki, ścieżki dla pieszych i rowerzystów, znaki drogowe i urządzenia ostrzegawczo-zabezpieczające oraz sygnalizacyjne. Stwierdzał, że w pasie drogowym mogą znajdować się budynki i urządzenia związane z utrzymaniem dróg oraz z obsługą ruchu drogowego, a pas drogowy oraz wszelkie urządzenia i budynki drogowe, znajdujące się w granicach pasa drogowego poza obszarem miasta i osiedli oraz poza obszarem wsi o zabudowie ciągłej lub skupionej, nie mogą być zajmowane na cele nie związane z gospodarką lub komunikacją drogową. Art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych w pierwotnym brzmieniu wprowadził nową definicję legalną, jednakową dla „drogi lub pasa drogowego” wskazując, że jest to wydzielony pas terenu, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów oraz do ruchu pieszych, wraz z leżącymi w jego ciągu obiektami inżynierskimi, placami, zatokami postojowymi

oraz znajdującymi się w wydzielonym pasie terenu chodnikami, ścieżkami rowerowymi, drogami zbiorczymi, drzewami i krzewami oraz urządzeniami technicznymi związanymi z prowadzeniem i zabezpieczeniem ruchu. Ustawa z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy o drogach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, (Dz. U. 2003, Nr 200, poz.1953) wyraźnie wyodrębniła te pojęcia określając „pas drogowy” jako wydzielony liniami granicznymi grunt wraz z przestrzenią nad i pod jego powierzchnią, w którym są zlokalizowane droga oraz obiekty budowlane i urządzenia techniczne związane z prowadzeniem, zabezpieczeniem i obsługą ruchu, a także urządzenia związane z potrzebami zarządzania drogą (art. 4 pkt 1), a „drogę” - jako budowlę wraz z drogowymi obiektami inżynierskimi, urządzeniami oraz instalacjami, stanowiącą całość techniczno-użytkową, przeznaczoną do prowadzenia ruchu drogowego, zlokalizowaną w pasie drogowym (art. 4 pkt 2). Budzi zastrzeżenia prawidłowość poglądu wywodzącego ze zmiany powyższych definicji ustawowych, dokonanych z dniem 9 grudnia 2003 r., nową wykładnię art. 2a udp85, obowiązującego już od 1 stycznia 1999 r., polegającą na ograniczeniu niedopuszczalności zasiedzenia wyłącznie do „dróg” (tj. gruntu na którym są zlokalizowane takie budowle) a nie wydzielonego liniami granicznymi gruntu, stanowiącego „pas drogowy” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 293/11, OSNC 2012, nr 9, poz.104, z dnia 7 maja 2014 r., II CSK 491/13, nie publ.). Zauważyć należy, że w następstwie tej właśnie nowelizacji droga jako rodzaj budowli została uznana jedynie za część składową gruntu, na którym jest zlokalizowana, a części składowe są objęte ustawowym zakazem zasiedzenia (art. 47 § 1 k.c.). Brak podstaw do przypisania ustawodawcy nieracjonalnego zamiaru umożliwienia, poprzez tę zmianę, zasiedzenia innych części pasa drogowego, nieodłącznie związanych z drogą bezpośrednio przeznaczoną do prowadzenia ruchu drogowego. Przemawia za tym także treść przepisów zakazujących samowolnego zajęcia pasa drogowego pod rygorem orzeczenia przez właściwego zarządcę drogi, w drodze decyzji administracyjnej, o jego przywróceniu do stanu poprzedniego (art. 36 udp85), zabraniających dokonywania w pasie drogowym czynności, które mogłyby powodować niszczenie lub uszkodzenie drogi i jej urządzeń albo zmniejszenie jej trwałości oraz zagrażać

bezpieczeństwu ruchu drogowego, w szczególności lokalizacji obiektów budowlanych, umieszczania urządzeń, przedmiotów i materiałów nie związanych z potrzebami zarządzania drogami lub potrzebami ruchu drogowego, niszczenia rowów, skarp, nasypów i wykopów oraz samowolnego rozkopywania drogi, zaorywania lub zwężania w inny sposób pasa drogowego (art. 36 ust. 1 udp85).

Podsumowując powyższe rozważania Sąd Najwyższy stwierdza, że szczególny charakter i przeznaczenie nieruchomości, na których prawnie i faktycznie urządzono drogi publiczne, nakazuje przyjąć, że wyłączony jest spod zasiedzenia teren wyznaczony liniami granicznymi pasa drogowego, obejmujący obok jezdni jej pobocza, także nie utwardzone i nie zagospodarowane jako chodniki czy ścieżki, pasy awaryjnego postoju lub pasy przeznaczone do ruchu pieszych, zatoki autobusowe lub postojowe, pasy dzielące jezdnie (elementy tzw. korony drogi). Nie może on być także przedmiotem posiadania, w tym samoistnego, umożliwiającego korzystanie przez posiadacza ze środków ochrony prawnej przewidzianych w kodeksie cywilnym. O ile właściciel nie udostępnił takiego gruntu na podstawie użyczenia lub stosunku obligacyjnego, władanie nim odpowiada zajęciu pasa drogowego w rozumieniu ustawy o drogach publicznych z 1985 r.

Konsekwentnie bezpodstawne są zarzuty wywiedzione w ramach obu podstaw kasacyjnych. Objęta wnioskiem część gruntu, wyodrębniona na skutek zawłaszczenia przez wnioskodawczynię i jej poprzednika prawnego, mimo oddzielenia od działki macierzystej, nie ma „zdolności zasiedzeniowej”, a władztwa tych osób nie można zakwalifikować jako posiadania samoistnego. Stan taki powstał bowiem już po „urządzeniu” drogi w znaczeniu faktycznym i prawnym. Szczegółowe odnośnienie się do podstaw skargi jest zbędne i niecelowe, bowiem nawet gdyby zostały częściowo potwierdzone, nie mogłyby doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego orzeczenia odpowiadającego prawu.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną jako bezzasadną (art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

jw